

ДЖЕРЕЛЬНА АГРАРНО-ПРАВОВА ПРИРОДА ПІДЗАКОННИХ АКТІВ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

В. М. ЄРМОЛЕНКО, доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри аграрного, земельного та екологічного права
імені академіка В.З. Янчука,
Національний університет біоресурсів і природокористування України
E-mail: vemlaw@gmail.com

Анотація. Розглянуто інші ніж закони правові акти парламенту, зокрема постанови, визначено їх нормативну природу. Проаналізовано доктринальні та законодавчі підходи до поділу зазначених актів на нормативні та ненормативні. Визначено юридичну природу актів Президії Верховної Ради України. Встановлено підзаконний характер постанов вищого законодавчого органу. На основі проведеного порівняльно-правового аналізу зроблено висновок про місце постанов Верховної Ради України в ієрархічній системі нормативно-правових актів. Виокремлено пласт постанов Верховної Ради України і з'ясовано їх зміст на предмет належності до джерел аграрного права. Здійснено авторську класифікацію постанов парламенту аграрно-правового характеру. Джерелами аграрного права виступають постанови Верховної Ради України, які є нормативно-правовими за своїм змістом: обмежувально-заборонні, контрольньо-регулювальні, забезпечувальні, ратифікуючі та розширювальні. Постанови Верховної Ради України, що мають ненормативну, індивідуальну природу, запропоновано об'єднати в класифікаційні групи під назвою організаційно-розпорядчих та аналітично-оціночних актів.

Ключові слова: постанова, резолюція, декларація, аграрне право, джерела аграрного права

Актуальність.

Сучасна наукова і навчальна загальнотеоретична література як вітчизняна, так і інших країн пострадянської правової сім'ї, практично не розглядає постанови парламенту як джерела права, внаслідок чого їх

юридична природа і місце в системі нормативно-правових актів є недостатньо визначеними. Для порівняння подібне становище існувало ще в середині минулого століття, коли в наукових працях, які висвітлювали державно-правове становище Верховної Ради СРСР, питання про її акти

займало підпорядковане положення і розглядалося лише побічно. В інших працях досліджувалися, як правило, нормативні акти Верховної Ради СРСР – закони, причому інші її акти або не зачіпалися взагалі, або розглядалися як різновид закону [1, с. 14]. З тих пір змінилися політико-правовий устрій нашої держави і функції центральних органів влади, але «біла пляма» щодо особливостей і місця інших ніж закони актів парламенту залишилась не замальованою на карті ієрархічної системи нормативно-правових актів. Стосується це і теоретичних прогалин галузевих юридичних наук, зокрема теорії аграрного права.

Мета статті. З'ясування юридичної природи інших ніж закони актів Верховної Ради України і особливостей їх застосування у аграрно-правовій сфері.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Вивчення зазначеної тематики обмежується здобутками представників загальної теорії права, зокрема О.М. Васильєва, М.В. Саннікової, О.Ф. Скакун та ін. На жаль, теорією аграрного права вказаній сфері аграрних відносин не приділено належної уваги, що змушує будувати дослідження, виходячи з наявної бази саме загальнотеоретичних підвалин.

Результати.

Законом України «Про Регламент Верховної Ради України» (ч. 2 ст. 46) [2] до актів Верховної Ради віднесено закони, постанови, резолюції, декларації, звернення і заяви. Не стосуючись законів, насамперед, слід вказати на ненормативний характер

резолюцій, зміст яких пов'язаний не із законодавчими, а з іншими повноваженнями парламенту [3, с. 274], а також заяв [4, с. 547] і звернень. Дещо складніше полягає справа з декларацією, яка у вітчизняній юридичній енциклопедичній літературі розглядається як політична заява від імені держави, уряду, партії чи іншої організації [5, с. 24]. З цього напрошується висновок про політичну, а не юридичну природу декларації. Однак останні монографічні дослідження в загальній теорії права розставляють дещо інші акценти у визначенні правової природи декларацій. Так, наголошуючи на тому, що в епоху буржуазно-демократичних революцій акти, які закладали засади нового правопорядку, отримували найменування «декларація», М. Саннікова робить висновок, що нині декларація, будучи своєрідним втіленням матеріальних умов життя суспільства, рівня розвитку його правової культури і т.д., обумовлює зміст законодавчих актів, які розробляються на її основі та приймаються на її підставі, а також складає підґрунтя формування та реалізації державної політики у певній сфері. Норми цих актів мають відповідати проголошеним у декларації принципам [6, с. 7, 19–20]. Наведене безумовно засвідчує джерельно-правову ідентифікацію декларацій Верховної Ради України, а тому – їх нормативний характер.

Погоджуючись з цим висновком, слід вказати на дуже узагальнений характер положень декларацій, які стосуються основоположних засад державного правопорядку. Такий їх зміст і призначення виключають можливість прийняття декларацій щодо окремих сфер суспільних відносин. Дійсно досить дивною виглядала б декларація у сфері аграрних відно-

син, які потребують правових джерел значно вужчого, конкретизованішого профілю. Тому декларації Верховної Ради України можна вважати джерелом аграрного права досить опосередковано в контексті проголошення дотримання задекларованих загальнолюдських цінностей, якими є права людини.

Таким чином, залишаються постанови Верховної Ради України, юридичну природу і силу яких належить з'ясувати. Разом з тим, варто вказати на існування двох видів постанов парламенту: 1) Верховної Ради України; 2) Президії Верховної Ради України. Однак навіть поверхневий аналіз постанов Президії Верховної Ради України свідчить про їх суцільно індивідуально-правовий характер, про спрямування на прийняття проектів законів до розгляду парламентом, організацію виборів народних депутатів та роботи Верховної Ради тощо. У такій іпостасі постанови Президії Верховної Ради України не можуть бути не лише джерелами аграрного права, а й джерелами права взагалі. Більш того, будучи індивідуально-правовими актами, постанови Президії Верховної Ради України не є складовою національного законодавства.

Щодо правової природи й місця постанов Верховної Ради України в системі вітчизняного права, то серед сучасних науковців їх згадує лише О.Ф. Скакун, яка відносить зазначені постанови до підзаконних нормативних актів, розміщуючи їх за юридичною силою між актами Президента України і уряду [7, с. 335]. За умови відсутності інших наукових підходів і нормативного закріплення визначення поняття постанов парламенту в національному законодавстві, для вирішення проблеми з'ясування приро-

ди й місця зазначених актів у системі нормативно-правових актів доцільно звернутися до нормотворчого досвіду інших держав пострадянської правової сім'ї, в яких прийнято закони про нормативно-правові акти.

Аналіз положень цих законів призводить до досить неоднозначного висновку. Попри те, що всі вони визнають постанови парламенту нормативно-правовими актами, тільки у ст. 9 Закону Республіки Узбекистан «Про нормативні правові акти» [8] прямо вказано на те, що постанови палат парламенту приймаються на основі та на виконання Конституції і законів, тобто на суто підзаконний характер таких постанов. Щодо юридичної сили постанов парламенту, то існують два підходи, згідно яких: 1) постанови парламенту мають вищу силу від указів Президента (ч. 1 ст. 6 Закону Киргизької Республіки «Про нормативні правові акти Киргизької Республіки» [9], ст. 5 Закону Республіки Узбекистан «Про нормативні правові акти», ч. 2 ст. 10 Закону Республіки Казахстан «Про правові акти» [10]); 2) постанови парламенту мають меншу силу від декретів і указів Президента (ч. 4 ст. 10 Закону Республіки Білорусь «Про нормативні правові акти Республіки Білорусь» [11]. Проведений порівняльно-правовий аналіз дає змогу приєднатися до переважаючої об'єктивної думки науковців і законодавців пострадянської правової сім'ї про вищу юридичну силу постанов парламенту над нормативними актами Президента.

Водночас слід зважити на думку А.М. Васильєва, який свого часу взагалі рахував постанови Верховної Ради СРСР актами верховного управління, а за юридичною природою – актами застосування норм права вищим органом державної влади в СРСР,

тобто діями Верховної Ради СРСР, що реалізовували правові настанови Конституції СРСР і мали на меті викликати певні правові наслідки. Тому, як вважав А.М. Васильєв, акти Верховної Ради СРСР за своєю юридичною природою становили особливий вид юридичних фактів, спрямованих на встановлення, зміну чи припинення певних правовідносин [1, с. 21]. Можливо постанови Верховної Ради СРСР й мали управлінську природу, але в нинішніх умовах зведення рівня постанов парламенту лише до ролі актів державного управління значно збіднює функціональний статус Верховної Ради України.

Як наслідок напрошується висновок про ймовірне існування постанов Верховної Ради як нормативного, так і ненормативного характеру, розрізняти які можна лише за змістом. До такого висновку призводить зміст постанови Верховної Ради України «Про додаткові заходи щодо забезпечення сільськогосподарських товаровиробників пально-мастильними матеріалами для проведення осінньо-польових робіт у 1998 році» [12]. Констатуємо наявність недоліків у проведенні комплексу осінньо-польових робіт та недопущення втрат вирощеного врожаю, парламент прийняв рішення щодо усунення цих недоліків через безвідсоткове товарне кредитування сільськогосподарських товаровиробників пально-мастильними матеріалами в рахунок майбутнього врожаю з урядового резервного фонду. Таким чином, маємо організаційно-розпорядчий акт, який не вводить і не припиняє нових норм, а компліюючи зміст вже існуючих норм, створює відповідний індивідуальний організаційно-розпорядчий механізм правового регулювання.

Індивідуальність зазначеного акта додатково підкреслюється разовим характером його дії, визначеним обмеженим періодом осінньо-польових робіт у 1998 році. У подальшому такий механізм більше не застосовувався. Ще одним прикладом організаційно-розпорядчого акта є постанова Верховної Ради України «Про заходи щодо захисту внутрішнього ринку від імпорту цукру білого, цукрових сиропів та насіння цукрових буряків» [13], яка, не зважаючи на організаційно-протекціоністський характер за своїм змістом є індивідуальним актом правозастосування.

До іншої підгрупи індивідуальних актів слід віднести аналітично-оціночні акти, якими є постанови Верховної Ради України «Про виконання земельного законодавства при реформуванні аграрного сектора економіки» [14], «Про інформацію Уряду щодо стану виконання Постанови Кабінету Міністрів України від 18 вересня 1998 року «Про заходи щодо стабілізації сільськогосподарського виробництва» [15], «Про інформацію Кабінету Міністрів України про ситуацію в сільському господарстві та невідкладні заходи щодо державної підтримки агропромислового комплексу» [16]. Ці постанови містять оцінку діяльності уряду (переважно негативну) в певній сфері аграрних відносин, результатом якої є заходи з посилення нормотворчої діяльності для усунення проблемних питань.

Серед постанов Верховної Ради України є й такі, що мають обмежувально-заборонний характер: 1) «Про впровадження мораторію на закриття державних і комунальних закладів культури у сільській місцевості» [17], якою до кінця 2015 року було запроваджено мораторій на закрит-

тя державних і комунальних закладів культури у сільській місцевості і вжиття невідкладних заходів щодо зміни їх умов фінансування; 2) «Про впровадження мораторію на закриття загальноосвітніх навчальних закладів у сільській місцевості» [18], якою до кінця 2009 року було запроваджено заборону на закриття сільських шкіл; 3) «Про недопущення закриття об'єктів соціально-культурного призначення в сільській місцевості» [19]. Якщо перші дві постанови мають чітко виражений заборонний характер, то остання є обмежувальним актом, в якому виражається ставлення законодавця до певних негативних, на його думку, суспільних процесів у сфері аграрних відносин, наслідком чого є позитивне зобов'язування певного органу державної влади. Тому в постанові «Про недопущення закриття об'єктів соціально-культурного призначення в сільській місцевості» виражається позиція Верховної Ради України щодо неприпустимості закриття шкіл, клубів, фельдшерсько-акушерських пунктів, дільничних лікарень, інших об'єктів соціально-культурного призначення в сільській місцевості без відповідного рішення територіальної громади. Як наслідок, Кабінет Міністрів України було зобов'язано вжити невідкладних заходів щодо недопущення скорочення та відновлення діяльності зазначених об'єктів із визначенням необхідних джерел їх фінансування. Безумовно обмежувально-заборонний характер вказаних постанов парламенту робить їх нормативно-правовими актами.

Наступна група постанов Верховної Ради України об'єднує акти, які, на думку П.О. Гвоздика, є формою реалізації парламентом контрольних

функцій. Це акти, які містять оцінки стану в певній сфері суспільних відносин, рекомендації та доручення уряду та іншим органам виконавчої влади з удосконалення правового регулювання в цій сфері [20, с. 152–153]. Позитивне сприйняття вказаного підходу дозволяє присвоїти таким актам умовну назву контрольно-регулювальних. Першу підгрупу контрольно-регулювальних актів складають рекомендації парламенту, вироблені внаслідок заслуховування відповідних центральних органів влади про стан і перспективи розвитку різних сфер аграрних відносин. До них слід віднести схвалені постановами Верховної Ради України «Рекомендації парламентських слухань на тему: «Сучасний стан та перспективи розвитку сільського господарства і харчової промисловості України» [21], «Рекомендації парламентських слухань про становище молоді в Україні «Сільська молодь: стан, проблеми та шляхи їх вирішення» [22], «Рекомендації парламентських слухань «Про законодавче забезпечення розвитку бурякоцукрового комплексу в Україні та заходи щодо його покращання» [23]. Вказані Рекомендації є програмними актами-реакцією законодавця на системні кризові зрушення в аграрно-виробничій і аграрно-соціальній сферах. Вони містять широку палітру принципово нових організаційних, фінансових і правових положень-заходів щодо подолання вказаних кризових явищ, що надає їм нормативного характеру.

Ще одну групу становлять забезпечувальні нормативні акти, якими є постанови Верховної Ради України про введення в дію Законів України. Саме постановами парламенту було введено низку аграрних та суміжних

законів: «Про колективне сільськогосподарське підприємство» [24], «Про охорону прав на сорти рослин» [25], «Про карантин рослин» [26], «Про племінне тваринництво» [27], «Про ветеринарну медицину» [28], «Про форми власності на землю» [29].

Ці закони є чинними досі (деякі в новій редакції). Вказані постанови запроваджують нові норми в систему аграрного законодавства, зобов'язуючи при цьому привести законодавство України у відповідність із введеними законами, тобто ці постанови виступають чинниками зміни існуючих норм чинного законодавства. Це свідчить про безумовно нормативно-правовий характер наведених постанов Верховної Ради України.

У ще одному ракурсі постанови Верховної Ради України виступають як ратифікувальні акти. Справа в тому, що протягом 1991–1994 рр. постановами Верховної Ради України було ратифіковано міжнародні договори про співробітництво з більшістю держав – колишніх республік СРСР, а також з іншими країнами, зокрема Францією, Польщею, Угорщиною, Туреччиною, Словаччиною, Індією тощо. І лише в 1994 р. процедура ратифікації змінилась з набуттям чинності Законом України «Про міжнародні договори України» [30], згідно ст. 7 якого ратифікація міжнародних договорів почала здійснюватися шляхом ухвалення спеціального закону. Водночас майже всі ратифіковані постановами Верховної Ради України міжнародні договори досі не втратили своєї чинності завдяки зафіксованому в них принципу автоматичного продовження цих договорів щоразу на наступний п'ятирічний період після першого десятирічного строку їх дії у разі відсутності заперечення сторін.

Джерелом аграрного права виступають положення вказаних міжнародних договорів, присвячені співробітництву в аграрній сфері економіки. Як приклад таких джерельних положень можна навести ст. 12 Договору про дружбу і співробітництво між Україною і Туркменістаном [31], ст. 16 Договору про дружбу і співробітництво між Україною та Республікою Казахстан [32], ст. 12 Договору про взаєморозуміння та співробітництво між Україною і Французькою Республікою [33] тощо.

Ще однією особливістю постанов Верховної Ради України є розширювальний характер дії їх окремих положень. Так, уже згадувана постанова «Про порядок введення в дію Закону України «Про колективне сільськогосподарське підприємство», розширює дію цього закону за рахунок включення норми про те, що об'єкти соціально-побутового призначення поділу (паюванню) між членами колективного сільськогосподарського підприємства не підлягають.

Висновки і перспективи.

Резюмуючи сказане можна зробити узагальнювальний висновок про те, що джерелами аграрного права виступають постанови Верховної Ради України, які є нормативно-правовими за своїм змістом. До таких постанов варто застосувати таку класифікацію: обмежувально-заборонні, контрольні-регулювальні, забезпечувальні, ратифікуючі та розширювальні. Разом з тим, існують постанови Верховної Ради України, що мають ненормативну, індивідуальну природу, які доцільно об'єднати в класифікаційні групи під назвою організаційно-розпорядчих та аналітично-оціночних

актів. Ці постанови безумовно не є джерелами аграрного права, як і джерелами права в цілому. Такий висновок є перспективним з огляду на його подальше застосування у науковій та нормотворчій діяльності.

Список використаних джерел

1. Васильев А.М. О классификации актов Верховного Совета СССР. Советское государство и право. 1953. № 8. С. 14–27.
2. Про Регламент Верховної Ради України: Закон України від 10.02.2010 р. № 1861-VI. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2010. № 14–15, № 16–17. Ст. 133.
3. Нагребельний В.П., Бакаєв О.В. Резолюція. Юридична енциклопедія: в 6 т. / Редкол.: Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. Т. 5: П–С. Київ: «Укр. енцикл.», 2003. С. 274.
4. Фурса С.Я. Заява. Юридична енциклопедія: в 6 т. / Редкол.: Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. Т. 2: Д–Й. Київ: «Укр. енцикл.», 1999. С. 547.
5. Шемшученко Ю.С. Декларація. Юридична енциклопедія: в 6 т. / Редкол.: Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. Т. 2: Д–Й. Київ: «Укр. енцикл.», 1999. С. 24.
6. Саннікова М. Декларація як джерело права в романо-германській правовій системі; наук. ред.. В.П. Колісник. Харків: Юрайт, 2012. С. 7, 19–20.
7. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: Підручник. Харків: Консум, 2001. С. 335.
8. О нормативных правовых актах: Закон Республики Узбекистан от 24.12.2012 г. № ЗРУ-342. URL: http://fmc.uz/legisl.php?id2=z_normativno_pravovie_akti
9. О нормативных правовых актах Кыргызской Республики: Закон Кыргызской Республики от 20.06.2009 г. № 241. URL: <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/202591>
10. О правовых актах: Закон Республики Казахстан от 06.04.2016 г. № 480-V ЗПК. URL: https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=37312788#pos=177;-46
11. О нормативных правовых актах: Закон Республики Беларусь от 10.01.2000 г. № 361-3. URL: <http://www.pravo.by/docume nt/?guid=3871&p0=h10000361>
12. Про додаткові заходи щодо забезпечення сільськогосподарських товаровиробників пально-мастильними матеріалами для проведення осінньо-польових робіт у 1998 році: постанова Верховної Ради України від 03.11.1998 р. № 219-XIV. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1998. № 49. Ст. 308.
13. Про заходи щодо захисту внутрішнього ринку від імпорту цукру білого, цукрових сиропів та насіння цукрових буряків: постанова Верховної Ради України від 23.03.2004 р. № 1653-IV. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2004. № 25. Ст. 359.
14. Про виконання земельного законодавства при реформуванні аграрного сектора економіки: постанова Верховної Ради України від 11.01.2000 р. № 1364-XIV. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2000. № 6–7. Ст. 45.
15. Про інформацію Уряду щодо стану виконання Постанови Кабінету Міністрів України від 18 вересня 1998 року «Про заходи щодо стабілізації сільськогосподарського виробництва»: постанова Верховної Ради України від 04.11.1998 р. № 226-XIV. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1998. № 50–51. Ст. 316.
16. Про інформацію Кабінету Міністрів України про ситуацію в сільському господарстві та невідкладні заходи щодо державної підтримки агропромислового комплексу: постанова Верховної Ради України від 15.08.1997 р. № 505/97-ВР. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1997. № 40. Ст. 273.
17. Про впровадження мораторію на закриття державних і комунальних закладів культури у сільській місцевості: постанова Верховної Ради України від 08.02.2012 № 4356-VI. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2012. № 36. Ст. 429.

18. Про впровадження мораторію на закриття загальноосвітніх навчальних закладів у сільській місцевості: постанова Верховної Ради України від 19.12.2008 № 778-VI. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2009. № 24. Ст. 301.
19. Про недопущення закриття об'єктів соціально-культурного призначення в сільській місцевості: постанова Верховної Ради України від 06.09.2005 № 2794-IV. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2005. № 46–47. Ст. 469.
20. Гвоздик П.О. Джерела екологічного права України: монографія / відп. ред. Н.Р. Малишева. Київ: Алерта, 2012. 303 с.
21. Рекомендації парламентських слухань на тему: «Сучасний стан та перспективи розвитку сільського господарства і харчової промисловості України»: постанова Верховної Ради України від 06.04.2009 № 1240-VI. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2009. № 38. Ст. 544.
22. Рекомендації парламентських слухань про становище молоді в Україні «Сільська молодь: стан, проблеми та шляхи їх вирішення»: постанова Верховної Ради України від 20.12.2005 № 3238-IV. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2006. № 16. Ст. 145.
23. Рекомендації парламентських слухань «Про законодавче забезпечення розвитку бурякоцукрового комплексу в Україні та заходи щодо його покращання»: постанова Верховної Ради України від 03.03.2005 № 2465-IV. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2005. № 12. Ст. 227.
24. Про порядок введення в дію Закону України «Про колективне сільськогосподарське підприємство»: постанова Верховної Ради України від 14.02.1992 № 2115-XII. Відомості Верховної Ради (ВВР). 1992. № 20. Ст. 273.
25. Про введення в дію Закону України «Про охорону прав на сорти рослин»: постанова Верховної Ради України від 21.04.1993 № 3117-XII. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1993. № 21. Ст. 219.
26. Про порядок введення в дію Закону України «Про карантин рослин»: постанова Верховної Ради України від 30.06.1993 № 3349-XII. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1993. № 34. Ст. 353.
27. Про порядок введення в дію Закону України «Про племінне тваринництво»: постанова Верховної Ради України від 23.12.1993 № 3773-XII. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1994. № 2. Ст. 8.
28. Про порядок введення в дію Закону України «Про ветеринарну медицину»: постанова Верховної Ради України від 25.06.1992 № 2499-XII. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1992. № 36. Ст. 532.
29. Про форми власності на землю: Закон України від 30.01.1992 № 2074-XII. Відомості Верховної Ради (ВВР). 1992. № 18. Ст. 226.
30. Про міжнародні договори України: Закон України від 22.12.1993 № 3767-XII. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1994. № 10. Ст. 45.
31. Про ратифікацію Договору про дружбу і співробітництво між Україною і Туркменістаном: постанова Верховної Ради України від 09.04.1993 р. № 3096-XII. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1993. № 30. Ст. 328.
32. Про ратифікацію Договору про дружбу і співробітництво між Україною та Республікою Казахстан: постанова Верховної Ради України від 24.12.1994 р. № 4023-XII. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1994. № 27. Ст. 227.
33. Про ратифікацію Договору про взаєморозуміння та співробітництво між Україною і Французькою Республікою: постанова Верховної Ради України від 17.09.1992 р. № 2610-XII. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1992. № 43. Ст. 612.

References

1. Vasylev, A.M. (1953). O klasyfykatsyy aktov Verkhovnoho Soveta SSSR [On the classification of acts of the Supreme Soviet of

- the USSR]. Sovetskoe hosudarstvo y pravo, 8, 14–27.
2. Pro Rehlament Verkhovnoi Rady Ukrainy [About the Rules of the Verkhovna Rada of Ukraine]: Zakon Ukrainy vid 10.02.2010 № 1861-VI (2010). Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, 14–15, 16–17, 133.
  3. Nahrebelnyi, V.P., Bakaiev, O.V. (2003). Rezoliutsiia. Yurydychna entsyklopediia [Resolution. Legal Encyclopedia]: v 6 t. Redkol.: Yu.S. Shemshuchenko ta in. T. 5: P–S. Kyiv: «Ukr. entsykl.», 274.
  4. Fursa, S.Ya. (1999). Zaiava. Yurydychna entsyklopediia [Statement. Legal Encyclopedia]: v 6 t. Redkol.: Yu.S. Shemshuchenko (holova redkol.) ta in. T. 2: D–I. Kyiv: «Ukr. entsykl.», 547.
  5. Shemshuchenko, Yu.S. (1999). Deklaratsiia. Yurydychna entsyklopediia [Declaration. Legal Encyclopedia]: v 6 t. Redkol.: Yu.S. Shemshuchenko (holova redkol.) ta in. T. 2: D–I. Kyiv: «Ukr. entsykl.», 24.
  6. Sannikova, M. (2012). Deklaratsiia yak dzhherelo prava v romano-hermanskii pravovii systemi [Declaration as a source of law in the Roman-Germanic legal system]. Kharkiv: Yurait, 19–20.
  7. Skakun, O.F. (2001). Teoriia derzhavy i prava [Theory of state and law]. Kharkiv: Konsum, 2001, 335.
  8. O normatyvno-pravovukh aktakh [About normative legal acts] (2012): Zakon Respublyky Uzbekystan ot 24.12.2012 № ZRU-342. Available at: <http://fmc.uz/legisl.php>
  9. O normatyvnukh pravovukh aktakh Kurhuzskoi Respublyky [About regulatory legal acts of the Kyrgyz Republic] (2009): Zakon Kurhuzskoi Respublyky ot 20.06.2009 № 241. Available at: <http://cbd.minjust.gov.kg/act/view/ru-ru/202591>
  10. O pravovukh aktakh [About legal acts] (2016): Zakon Respublyky Kazakhstan ot 06.04.2016 № 480-V ZRK. Available at: <https://online.zakon.k>
  11. O normatyvnukh pravovukh aktakh [About regulatory legal acts] (2000): Zakon Respublyky Belarus ot 10.01.2000 № 361-Z. Available at: <http://www.pravo.by>
  12. Pro dodatkovi zakhody shchodo zabezpechennia silskohospodarskykh tovarovyrobnykiv palno-mastylnymy materialamy dlia provedennia osinno-polovykh robit u 1998 [On additional measures to provide agricultural producers with combustible and lubricants for autumn field work in 1998] (1998): postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy vid 03.11.1998 № 219-KhIV. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, 49, 308.
  13. Pro zakhody shchodo zakhystu vnutrishnoho rynku vid importu tsukru biloho, tsukrovykh syropiv ta nasinnia tsukrovykh buriakiv [On Measures to Protect the Internal Market from Imports of White Sugar, Sugar Syrups and Sugar Beet Seeds] (2004): postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy vid 23.03.2004 № 1653-IV. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR), 25, 359.
  14. Pro vykonannia zemelnoho zakonodavstva pry reformuvanni ahrarnoho sektora ekonomiky [On the implementation of land legislation in the reform of the agrarian sector of the economy] (2000): postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy vid 11.01.2000 № 1364-XIV. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR), 6–7, 45.
  15. Pro informatsiiu Uriadu shchodo stanu vykonannia Postanovy Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 18 veresnia 1998 «Pro zakhody shchodo stabilizatsii silskohospodarskoho vyrobnytstva» [On Information to the Government on the Status of Implementation of the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of September 18, 1998 «On Measures to Stabilize Agricultural Production»] (1998): postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy vid 04.11.1998 № 226-KhIV. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR), 50–51, 316.
  16. Pro informatsiiu Kabinetu Ministriv Ukrainy pro sytuatsiiu v silskomu hospodarstvi ta nevidkladni zakhody shchodo derzhavnoi pidtrymky ahropromysloвого kompleksu

- [About information of the Cabinet of Ministers of Ukraine on the situation in agriculture and urgent measures on state support to the agro-industrial complex] (1997): postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy vid 15.08.1997 № 505/97-VR. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, 40, 273.
17. Pro vprovadzhennia moratoriiu na zakryttia derzhavnykh i komunalnykh zakladiv kultury u silskii mistsevoli [On the introduction of a moratorium on the closure of state and municipal cultural institutions in the countryside] (2012): postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy vid 08.02.2012 № 4356-VI. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, 36, 429.
  18. Pro vprovadzhennia moratoriiu na zakryttia zahalnoosvitnykh navchalnykh zakladiv u silskii mistsevoli [On the introduction of a moratorium on the closure of general education institutions in rural areas] (2009): postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy vid 19.12.2008 № 778-VI. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, 24, 301.
  19. Pro nedopushchennia zakryttia ob'iektiv sotsialno-kulturnoho pryznachennia v silskii mistsevoli [On the prevention of the closure of objects of social and cultural use in rural areas] (2005): postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy vid 06.09.2005 № 2794-IV. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, 46–47, 469.
  20. Hvozdyk P.O. (2012). Dzherela ekolohichnoho prava Ukrainy [Sources of ecological law of Ukraine]. Kyiv: Alerta, 303.
  21. Rekomendatsii parlamentskykh slukhan na temu: «Suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku silskoho hospodarstva i kharchovoi promyslovosti Ukrainy» [The current state and prospects of the development of the agriculture and food industry of Ukraine] (2009): postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy vid 06.04.2009 № 1240-VI. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, 38, 544.
  22. Rekomendatsii parlamentskykh slukhan pro stanovyshe molodi v Ukraini «Sil'ska molod: stan, problemy ta shliakhy yikh vyrishennia» [Rural youth: the state, problems and ways of their solution] (2005): postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy vid 20.12.2005 № 3238-IV. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, 16, 145.
  23. Rekomendatsii parlamentskykh slukhan «Pro zakonodavche zabezpechennia rozvytku buriakotsukrovoho kompleksu v Ukraini ta zakhody shchodo yoho pokrashchannia» [On legislative support for the development of beet and sugar complex in Ukraine and measures to improve it] (2005): postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy vid 03.03.2005 № 2465-IV. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, 12, 227.
  24. Pro poriadok vvedennia v diiu Zakonu Ukrainy «Pro kolektyvne silskohospodarske pidpriemstvo» [On the procedure for the enactment of the Law of Ukraine «On Collective Agricultural Enterprise»] (1992): postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy vid 14.02.1992 № 2115-XII. Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR), 20, 273.
  25. Pro vvedennia v diiu Zakonu Ukrainy «Pro okhoronu prav na sorty roslyn» [About the enactment of the Law of Ukraine «On the Protection of the Rights of Plant Varieties»] (1993): postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy vid 21.04.1993 № 3117-KhII. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR), 21, 219.
  26. Pro poriadok vvedennia v diiu Zakonu Ukrainy «Pro karantyn roslyn» [On the procedure for the enactment of the Law of Ukraine «On Plant Quarantine»] (1993): postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy vid 30.06.1993 № 3349-KhII. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR), 34, 353.
  27. Pro poriadok vvedennia v diiu Zakonu Ukrainy «Pro pleminne tvarynnytstvo» [On the procedure for the enactment of the Law of Ukraine «On Tribal Livestock»] (1993): postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy vid 23.12.1993 № 3773-KhII. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR), 2, 8.
  28. Pro poriadok vvedennia v diiu Zakonu Ukrainy «Pro veterynarnu medytsynu» [On the procedure for the enactment of the

- Law of Ukraine «On Veterinary Medicine»] (1992): postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy vid 25.06.1992 № 2499-XII. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR), 36, 532.
29. Pro formy vlasnosti na zemliu [About forms of ownership of land] (1992): Zakon Ukrainy vid 30.01.1992 № 2074-KhII. Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR), 18, 226.
30. Pro mizhnarodni dohovory Ukrainy [About international treaties of Ukraine] (1993): Zakon Ukrainy vid 22.12.1993 № 3767-XII. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR), 10, 45.
31. Pro ratyfikatsiiu Dohovoru pro druzhbu i spivrobotnytstvo mizh Ukrainoiu i Turkmenystanom [On ratification of the Treaty on Friendship and Cooperation between Ukraine and Turkmenistan] (1993): postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy vid 09.04.1993 № 3096-KhII. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR), 30, 328.
32. Pro ratyfikatsiiu Dohovoru pro druzhbu i spivrobotnytstvo mizh Ukrainoiu ta Respublikoiu Kazakhstan [On ratification of the Treaty on Friendship and Cooperation between Ukraine and the Republic of Kazakhstan] (1994): postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy vid 24.12.1994 № 4023-KhII. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR), 27, 227.
33. Pro ratyfikatsiiu Dohovoru pro vzaiemorozuminnia ta spivrobotnytstvo mizh Ukrainoiu i Frantsuzkoiu Respublikoiu [On Ratification of the Agreement on Mutual Understanding and Cooperation between Ukraine and the French Republic] (1992): postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy vid 17.09.1992 № 2610-KhII. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR), 43, 612.
-
-

V.M. Yermolenko (2019). Sourcing agricultural legal nature of by-term actions of the Verkhovna Rada of Ukraine. Law. Human. Environment, 10(1): 35–45, <https://doi.org/10.31548/law2019.01.005>.

Summary. It was considered other than laws, legal acts of parliament, particularly, their normative nature was determined. It was analyzed the doctrinal and legislative approaches to the division of these acts into normative and non-normative. The legal nature of the acts of the Presidium of the Verkhovna Rada of Ukraine was determined. It was established the subordinate nature of the decisions of the highest legislative body. On the basis of the comparative legal analysis it was made a conclusion about the basis of the resolutions of Verkhovna Rada of Ukraine in the hierarchical system of normative legal acts. A set of resolutions of the Verkhovna Rada of Ukraine was separated and their content was determined for the subject of implementation to the sources of the agrarian law. It was carried out the author's classification of resolutions of parliament of legal agrarian nature. The sources of agrarian law are the resolutions of the Verkhovna Rada of Ukraine, which are normative and legal in their content: restrictive prohibitive, control regulative, securing, ratifying and expanding. It was proposed to unite into the classification groups under the name of organizational-regulatory and analytical and appraisal actsthe resolutions of the Verkhovna Rada of Ukraine, which have a non-normative, individual nature.

Keywords: decree, resolution, declaration, agrarian law, sources of agrarian law

---